

PURAISTAAN KIELTÄ 9

Kieliniilot ja korvakallet

Olen kielenopettaja. Tutkin kieltä. Olen erikoistunut sanastontutkimukseen. Kaikki nämä ovat lauseita, joita ei kannata sanoa ääneen, jos haluaa, että kanssaihmiset eivät ala hermoilla jokaista sanaansa, puhuttua tai kirjoitettua. Olettamus, että kieliniilo vahtii jokaista pilkkua ja taivutusmuotoa, verbirektiota ja yhdyssanavirhettä, on lujassa. Ei auta, vaikka samainen kieliniilo itse rikkoo standardikielen sääntöjä tahallisesti ja tahattomasti. Ei myöskään auta, vaikka kieliniilo ei puutu muiden sääntörikkomuksiin – silloin ei ehkä ole kieliniilo mutta ainakin korvakalle, jonka korvaan rikkeiden on *pakko* särähtää.

Mistä tämä olettamus kumpuaa? Kielen oppitunneilta, joilla oikeita kielioppimuotoja hiotaan, hinkataan ja hoetaan? Kirjoitetun kielen vahvasta statuksesta ja siitä, että kirjoitetussa kielessä usein huoletonkin kieliniilo edes yrittää käyttäytyä sääntöjen mukaan? Ajatuksesta, että kielestä kiinnostunut on väkisinikin pikkuisen nipo?

Kieliniilojakin on moneen lähtöön. Siinä missä A-luokan niilo keskittyy pilkkuihin ja pisteisiin, B-luokan niilo häikäistyy laajasta ja tarkasta sanavarastosta ja luovasta tavasta käyttää sanoja ja sananmuodostuskeinoja. Kolmannen lumoavat jouhevät, juoksevat tekstit, jotka kuljettavat ajatusta eteenpäin pilkuitta eikä aina niin harkituilla sanavalinnoilla. Neljäs hurmaantuu kielenkäyttäjästä, joka selviää suvereenisti tilanteesta kuin tilanteesta rikkaita kielellisiä keinoja käyttäen. Viides niilo vaikuttaa kielenkäyttäjältä, joka vaihtelee eri kieliä ja variaatioita sujuvasti. Vaikka aina ja kaikkialla niilojen mielestä tärkeintä on viestin välittyminen ja uskallus käyttää kieltä, jokaisella meistä lienee oma suosikkialueemme, jota arvostamme tietoisesti tai sitä myöntämättä muita kielen ja kielitaidon osa-alueita enemmän.

Ehkä emme suhtaudu rikkeisiin tai puutteisiin suosikkialueellamme tuomitsevasti, mutta huomiomme kiinnittyy kuitenkin siihen, miten me itse ja muut kielenkäyttäjinä selviämme niistä. Kieliniilo ei pääse juovistaan ja ehkä kanssaihmiset sittenkin ovat oikeassa punnitessaan sanojaan kieliniilon kanssa asioidessaan. Sanastotutkija taatusti rekisteröi sanavalinnat ja ilahtuu luovasta sanankäytöstä. Ja mahtuuhan sanastotutkijan maailmaan yksi paha kielioppivirhekin: jos kirjekaverin viesteistä puuttuvat possessiivisuffiksit, yhteydenpito katkeaa siihen.

Katja Mäntylä
yliopistonlehtori, dos.
Kielten laitos/englanti
Jyväskylän yliopisto

Katja Mäntylä on englannin yliopistonlehtori Jyväskylän yliopiston kielten laitokselta ja tutkii kielen oppimisen ja opettamisen kysymyksiä. Hän on kiinnostunut erityisesti sanastosta ja sen oppimisesta.